

Ulises e o jazz

Hai medio ano participei nun proxecto sobre a presenza de novas narradoras nas literaturas do Estado español (o traballo ha saír de contado). Os criterios eran simples: escritoras nadas logo de 1960 que publicasen un libro de narrativa para adultos nos 90. A nómina era tan cativa que collía todaña no cunco da man, así que no caso galego decidiuse ampliar os criterios e deu para enrestrar ata ¡nove! nomes. Este era o panorama nuns anos nos que houbo poetas, moitas, lidas con expectación, pero nos que a literatura galega tiña aínda deberes por facer para ser coma os máis. Ou como no conto da pulga e o piollo: “agora, miña vidiña, / poetas xa temos, / fáltannos narradoras / ¿onde as toparemos?”.

Ano 2001. O mar é azul. As narradoras agroman a modifión. Moitos son os nomes que coñecemos de antes en volumes colectivos de relatos. Algunha que outra xa tiña experiencia noutros xéneros literarios pero non se observa unha fuga de poetas cara á narración como aconteceu a finais dos 80. O catálogo medra pero os libros traen poucas sorpresas. Outono do 2002. Alógnannos no chapapote. Aparecen alomenos seis libros de novas narradoras: algúns deles exercicios de iniciación e dous que captan a atención da crítica e dos andeis das librerías (os de Rosa Aneiros e Inma López Silva). Entre eles aparece un coa capa en vermello: *O demo e o profundo mar azul* (Compostela: Positivas, 2002) de Eva Moreda, que xa participara no volume *Narradoras* de Xerais. Este é un relato sinxelo. Reconstrúese a historia dun Ulises-emigrante nos altares do jazz a través do seu álbum de fotos. Goro, que toca na banda de música, decide marchar para América antes da guerra. Deixa muller e filla, moi queridas. Ata aquí un relato máis de emigrantes galegos se non fose porque Goro marcha a Norteamérica e consegue vivir como músico tocando cos máis importantes nomes do jazz: Count Basie, Dizzy Gillespie, Miles Davis, Thelonius Monk, Sarah Vaughan... Canda eles vive o ir e vir das actua-

cións, a droga, o cárcere, o éxito, o diñeiro, o fracaso e a soidade. E a cada pouco aparece a lembranza das súas mulleres, tan queridas, “polas que fai todo aquilo”, pero que nunca vai ir ver. O personaxe de Goro pode resultar cándido se pensamos nunha vida marcada polo fatal destino da emigración pero, ben lida, a realidade é outra. Queda claro que é un home, infeliz, dividido entre a familia e a súa paixón pola música, entre Galicia e os Estados Unidos. Sen abición pero tamén sen interese real pola muller e a filla aínda que lles envíe regularmente diñeiro (delas só conserva as lembranzas e unha foto). Goro non é un mal home; en realidade é un homeño sen máis voz auténtica cá que sae polo seu saxo. Mais, Ulises-Goro tiña alomenos a voz do saxo... ¿U-la voz de Penélope-María? Este home infeliz, atrapado na súa incapacidade para o regreso, semella un ¿coitado? Ulises-moniqueque, abaneado polo destino mentres a súa Penélope-viúva-de-vivo, resignada, agarda por él inutilmente (¿ten ela destino?).

Este relato longo, coa sinxela estrutura dunha canción, sen sorpresas e a cabalo da narrativa e o lirismo, tíñame un sabor coñecido. Sóbome a Castelao naquel conto da fidalga no que se repetía como unha badalada monótona: “E non vos riades que o conto é triste”. Esta é unha das ferramentas líricas do relato de Eva Moreda: a lembranza da muller e a filla da outra banda do mar azul a modo de retrouso na vida/canción deste singular emigrante. Ogallá que este libro dea o paso para vindeiros rañaceos literarios, con tramas narrativas complexas e personaxes sorprendentes. Eva Moreda cumpre este ano os 22. Ben podemos agardar por ela. Mentres, imos indo con este Ulises galego metido a músico entre os grandes do jazz. Aviso: o relato ofrece unha rota pola historia do jazz; úsese como música de fondo.

hELENA gONZÁLEZ

